

תוספות על פסחים דף צט/ב

וא"ת ומה לא יאכל اي מצה אפילו קודם נמי אסור כדאמרין בירושלמי כל האוכל מצה בערב הפ██ח כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו ואי במניי תרגימה הא אמר בגמרא (ד' קז:) אבל מatable הוא במניי תרגימה ויל' דאיiri במצה עשרה דלא אסור בירושלמי אלא במצה הרואה לצתת בה חותמו ואוכלה קודם זמנה אבל מצה עשרה שרייא וכן היה נהג ר"ת:

**הרוי קדם
שבלי הלקט
מעשה רב**

רמב"ס יד החזקה הלכות חמץ ומצה פרק ח

(ו) ואחר כך מברך על נטילת ידיים ונוטל ידיו שנייה שהרי הסיח דעתו בשעת קריאת ההגדה ולוקח שני רקייקין חולק אחד מהן ומניח פروس לתוכם ו מברכ המוציא לחם מן הארץ ומפני מה אינו מברך על שתי ככורות שאור ימים טובים משום שנאמר (דברים ט"ז) לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קטוב

אמר שמואל לחם עני (כתיב) לחם שעוני עלייו דברים הרבה הרבה דברה דבר אחר לחם עני עני כתיב מה עני שדרכו בפרוסה אף כאן בפרוסה דבר אחר מה דרכו של עני והוא מסיק ואשתו אופה אף כאן נמי הוא מסיק ואשתו אופה:

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיד/א

משנה הביאו לפניו

תוספות על פסחים דף קיד/א

הביאו לפניו מצה - לפי שעקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה ועשה הסדר כתני הביאו לפניו מצה ועקרית שלחן היא כדי שישאל הבןوابיו עונה לו עדין יביאו שלחן לעשות טיבול שני והבן ישאל למה אנו מטבילים שני פעמים ומיד כשעורךין מחזרין לפניו והמזרע עליו שהרי צריך לומר בהגדה מצה זו מרור זה וכדאמר (לעיל לו. ולקמן דף קטו:) לחם עוני שעוני עלייו דברים הרבה הרבה:

רמב"ס יד החזקה הלכות חמץ ומצה פרק ח

(ד) ומחייב השלחן לפניו ואומר פ██ח זה שאנו אוכlein על שם שפ██ח המקומ על בתים אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פ██ח הוא לה' ומגביה המזרע בידו ואומר מרור זה שאנו אוכlein על שם שמררו המצרים את חי אבותינו במצרים שנאמר ומררו את חייהם ומגביה המצה בידו ואומר מצה זו שאנו אוכlein על שם שלא הספיק בזמנים של אבותינו להחמיר עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ונאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו מצרים וכו' ובזמן הזה אומר פ██ח שהוא אבותינו אוכlein בזמן שבית המקדש קיים על שם שפ██ח הקדוש ברוך הוא על בתים אבותינו וכו':

גרי"ד

רבעו חנナル על פסחים דף קטו/ב

תניא לחים עוני לחם שעוניין עליו דברים. פי' אומר עליו הגדה מצה זו שאנו אוכליין

גרי"ז

ספר בראשית פרק טו

(יכ) וילאמר לאברהם ידע תדע כי גור יהיה זרעך הארץ לא לך ועבדותם ענו אתם ארבע מאות שנה:
שנה:

גרי"ז

تلמוד בבלי מסכת סוטה דף יא/ב

דרש רב עוירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים

ספר פרשת זרדים - דרוש חמישי

ומהר"ש יפה פ"א סי' יי' תירץ לוה, שאעפ' שיעד ה' לפדותם היו לסיום ת' שנה אבל בזכות הנשים צדקניות דלג על
הकץ כי לא היו במצרים אלא ר"ו שנה, ע"כ

...

עוד אמרו תירוץ אחר דמה שנתרבו ישראל שלא כדרך הטבע כדכתייב בני ישראל פרו ויישרצו וירבו וייצמו במאוד
מאד השלים החשבון של ת' שנה כלומר כשיעור העבודה שהיו ראויים לעשות בת' שנה עשו בזמן מועט מהמת רבוי
האנשים:

תולדות אדם - ר' אברהם דאנציג

גר"א

זהר

ספר פרי צדיק ראש חדש תמו - אות ב

DAOOTIOT CH' TE' LA HAYA SHBETIM RAK OTOT TE' HAYA KATAV SHBETY YISHORUN BAORIM VOTOMIM VOTOT CH' BI'ZAK KIMO SHAMROU
(YOMA U'G U'B) DAOOT CH' MORAH UL MIZT HAGBORAH VHO AYRAH SHOROAH SHMELK MELCHIM KADOSH BEROK HUA
UMUD ULIO VZEH MIZT YIZAK KIMO SHAMROU (SHBET P'TU U'B) VMEHOMO LIHO YIZAK LEKADOSH BEROK HUA BEUNIHOO. VHO AYMA
SHAMRANO DIBKL MKOM OTOT SHONCAR RASHONA BTORAH SM HO SHORASH OTOT KIMO SHAMROU (B'K N'H). BA OTOT TE' SHMORAH
LTUVBA HUA SHCL HANULIM MCCL REUYIN YIST CHSK STORO VMOZA NESTAUF MEUSHEN SHL RSHUVIM KIMO SHNAMER VHEI B'MACHSH
RAASHON (VONTABAR B'MAMAR KADOSH) VBEZOHR KADOSH (CH'B KP'D A') DILIT NHORA ALA HUA DNPIK MGU CHOSCA VLIYT
TBAA ALA HUA DNPIK MGU BISHA.

...

OTOS CH' AITA (MNOHOT C'T U'B) DCHTRU LHO LEGGIA DHCHIT CLOMER CHI HUA BROMO SHL ULOM VROMO SHL ULOM, HAYNO
LEMULEH MAHTAFISA VHOA MIZT UTIKIA SHITBRR AM YHO CHATEACM CO' SHSDOROT VBAOT MASHAT IMI BRA'SHIT CHALG
YLBIINU C'N'L, VHYNO SHIYHA MACHEL TOB MAOD CZCIOOT NHORA DNPIK MGU CHOSCA.

אדרת אליהו

לומר דהתי קרי ללחס טווי סהו מ"ת לאפקיע מדין זה מדרכן. וחווי י"ל דהף סעיקר המיוחד ברכבת הכנין חינה הכלג מדרכן, מ"מ יש חלות כל צליעת פפת מן התורה, גם כל גחון חיווך ררכבה מתקנתה דרךן, וכן הפקוק ללחס טווי וחידך לנו צחין העות מעתה כל צליעה על ז' כרכות בלילה פחת.

אולם זהה ל"ע, דהס ביהמת ליכוח כל ג דין נחט מזנה בלילה פחת, הי' מה טעם וזה מכיה פרום בתוק צלים, לייגי צפירותה לגדה. וע' בת' מיצ' דבר לנכלי"ג (ח"ה ק"י כ"ה) סנתקטה זהה, ומידצ' צס דגס בלילה פחת י"ש דין כל נחט מזנה, הכלג צהירות צענלאה רחווי ליקח נחט מזנה ז' כרכות צהירות, בלילה פחת סני נחוד ומחלקה, עי"צ, חולס ל' ברכמץ': זומפני מהו חינו מברך על שתי כרכות כטהר יו"ט, מטען דליקח כל דין נחט מזנה בלילה פחת, ול"ע הי' נחט צלים.

והנראזה זהה, ביהמת דין כל צלים בלילה פחת חיינו כל ג דין מדינה ללחס מזנה, הכלג סוג מקדין לריך לכתמיהה לצלווע ברכבת המוליה על צלים, ברכבות צליעת הפת צעינן פת צלימה, וכמנוחאל ברכבות (לט, ז'), ודיניה ללחס טווי רק מפקיע מה דין כמיוחד דצבאות יו"ט, בלילה פחת גרע מטהר יו"ט וטעון נחט טווי, הכלג מהי דקפידין כל הצענה לברך ברכבת המוליה על צלים, זכו דין פנווג כל הצענה כולה, וכן דיניה בג צה קרי ללחס טווי למעט, ומהס כי גם בלילה פחת צעינן חד צלים לקיים דין צליעת הפת ההלכתה.

ולפ"ז נריה לנויה, דהס חד מוליה מה הרכזיס י"י מוגנתן ברכבת המוליה, קני כמה שאגנזר י"ט לפניו ז' כרכות ללחס מזנה, וכמפטוזין יוגין צח י"י מוגנת ללחס מזנה הכלג טעמו כלל מלחמות מזנה, דק"מ כרכבת המוליה עולמה ביתה על נחט מזנה, וכן היב מורה וכן הגר"ח ז"ל, ע' גם נחטן הרכס על מ"ח להגוזן מוצוטה חט (ק"י רע"ז) צהויה כן להלכה, ועי"צ תוקפת יודוז לח"ז ניהת בלחס מזנה, מה' לס עדיין לה נטול ידיו ומינו يولג ברכבת זו י"י מוגנת ברכבת הכנין, דמ"מ נפטר מי' נחט מזנה, דקיים נחט מזנה כי קיוס צפ"ע ברכבת המוליה, וכטטעס לכ"ז דהו דומה ממה לקידוז סיוס צדינו להיות על פיין, וכמקדץ מוליה הרכזיס י"י חותם, צלי צטטעמו כלל מסקום כל פין, דעיקר במלה הו' לךך על פיין, כמו"כ הרכזיס يولgis י"י מוגנת ברכבת המוליה על כל"מ על י"י המברך, וכלהר מזוחל ברכז'י בכ"ל בלילה פחת כיריכו.

והנה ברכמץ' כפ"ה מהל' חמץ ומזה כל' ו' כתב, זלה"כ מברך על נט"י ולוקח צי' רקיקין, חילק ה' מבן ומנייח פרום לתוק צלים ומברך המוליה נחט מן החרץ, ומפני מה חיינו מברך על ז' כרכות כטהר יו"ט, מסוס צהמאל נחט טווי מה דרכו כל עני צפירותה הכלג צפירותה, כלומר דין ללחס טווי בלילה פחת מפקיע מה דין צליעה ורכבת המוליה על נחט מזנה בלילה פחת, ול"ע להמנוחאל דהה עיקר דין ז' כרכות הו' דין ברכבת המוליה, והרי כל עיקר ברכבת המוליה חינה הכלג מדרכן, והי' סייך

סימן ע

באיסור אכילת מצה בערב הפחה

חמי', ה"מ מצה צעות ולמעלה הכל עד ז' צ בעות מותר, וד"י קי' נמי מדמדי' לה להרוכבה. בימול' ברכיו להליקור להכול מלה' הו' מכח להליקור כל חמץ מצה צעות ולמעלה, ברכיו להליקור חמץ כו' כה' כל' כל' מלה' בערוב הפקח כבועל חרוכתו ננית'

א. כתוב בכננה מ' צקופ'ג דפקחות (נו, ז' ברכי"ג), זלה'פ'ר לו' לטעוד צבנתה [ספיק' ע"פ] מן המלה, ומגע'ג דגרקי' צירופ'למי' כה' כל' כל' מלה' בערוב הפקח כבועל חרוכתו ננית'

קדם

קמו

הרי

סימן ע

ב. והנה ברכמ"ס נפ"ו כל' י"ג כתכ. 'הקרו
חכמים נhocול מלה בער"פ כדי סיהל
היכר נhocילתו בערב. וכן הkorו להcorול ערב הפקה
מקודם במנחה מעת, כדי סייחל מלה נתהצון,
מתהצון, והנה צעיקר דין זה סייחל מלה נתהצון,
לע"נ כמה נה תקנו כן גס מסוס הפקה כדי סייחל
פקה נתהצון, וצלאמה לר"ז' וברצ"ס כמו"פ ע"פ
(קיט. ז), זהכילת הפקה בויה צמו"ף הטעודה על
הצואע, וח"כ ספיר נה סייך הייסור זה הלה נמלת
ציהילת נתהצון, חכ"ל נברכם"ס זהכילת פק"פ כו^ה
בהתחלה הטעודה כמצוול בדורי צפ"ח כל' ז',
ולפי ברכמ"ס הדין שנל הצואע בויה סייחל מהק"פ
שיטור ציבע ממנה, חכ"ל אין דין להוכלו להמר
ציעפה, וספיר סייך דין כל נתהצון גס נק"פ.
וח"כ כמה נה חקרו להcorול בערב פקה גס צב"ל
פק"פ, וכן י"ע מ"ט נה חקרו להcorול מן המנחה
ולמעלה בערב פקה צי.

ונראה לו מר, דבנה יט לדקדק צדורי הראמ"ס
כל' יוכן חקור להוכיח מערכ פקטה מקודס
המנחה, דמסמן דבנךMRI היוקורי מישך ט"יכו
הכבד, ונראה מהה דההיקור להוכיח מן המנחה
ולמעלה כוותה במאזך כל החקיקור להוכיח מלה צער"פ,
דההיקור מהרומה כל מלה מהוקר צרכי דקרים,
כתהיליה להוכיח מלה כל פיום, ולצקוף כל מכה חומו
עדין כל מהרומה דמלה, היוקור להוכיח דקרים לחירות
מן המנחה ולמעלה, ובין עדין כל הסביר וכין סדין
כל לתייחסון, כס נכלל עדין להרומה, וכטעס זרך
המלה יט לה דין כל מהרומה זו מ Zus החקיקור
חמן, מהוקר כל מהס החקיקות חזן מן המלגה,
ולכן דיניס הלו חיינס נוהגיס מהליג צמלה - [חותם צ'
כ"ה דברים בערך].

ביהירוקין דמלה, וכו�ן מומך נחכו כל נמס עד
ביחס עליו היתה כמותיר כל מלה, וזה כמו כוונת
חרוכתו בכית חמיין, דהמ'יסור כל חרוכה גענמאן
חרוכת גס למירום עד צימול עלייה כיiter
כניתוחין, וכ"ג נצנעת מיסור חמץ נחכו כל נמס
עד צימול סכיתר כל מלה. וווען צהנו חלוקיס על
סצענט'ם וכ"ל סחקור למיכול מלה כל יוס י"ד, הכא
נס צזה בטעט טעט כצ"כ הראמץ' במלחמות בס
צטטנס לוה צליין סביעור חמץ צליינה ננשיטה לו
מלה כחרוכה בכית חמיין, ולידין מתחילה זמן
כביעור מהלייה כל מיקור חמץ וחוכו למיכול מלה,
חו עכל'פ' מתחילה כייס אסואה נחומר קויף זמן
צדקה חמץ.

ובירושלמי וכרכג'ס מפורה זמכוין הוו מכח
מלדות נ"ג, ול"ג חייזה חייקור כוּה
עוֹכֶר צְבֵי עַלְיוֹ מֶלֶכֶת. וְלִדְגָּרִינוֹ מִזְוָּה דְּסָתִיכָּו
הוּא מִכְּחָה הַלְּיָקָר חֲמַץ, דָּכֶל לִחְסָס חַקָּוּר נְמַכְּלָה עַד
שִׁיכְיָה לוֹ מַתְּיָּא גְּלִיל פְּפָמָה. [ה'ה, ל'ענ'ג' ל'ענ'ג]
דְּבָרְלִיהָ וְכֵן צִוָּס עַד סָעָה רְכִיעָתָה מֵין חַיְקָוּר לְמַכְּלָה
חֲמַץ, וְלֹמַה יִקְהָה חַיְקָוּר נְחַכּוֹל מֵהָה, וְכֵן ל'ע דְּכַה רַק
מֵהָה חַמְוָה הַגְּלָל מֵהָה עַצְירָה מוֹתָמת, כָּרִי דְּלַחַד כָּל
לִחְסָס חַקָּוּר, ול'ענ'ג].

ויעוין גמונתה רכ' חצון כל ז' נרכות סמכרcis
על הכליה, כמו ז' נרכות ניטוחין, דכל זמן
שלג צילכו עליה ז' נרכות פיהם מסקורה נצעלה ננדת.
ונמלחה דעתינו מהירופין וכנייטוחין ביתם גם כ'יל'ם,
דכמ'ירופין כל כליג'יסלה ביתם צזה שתחנו מה
הפקח, מה כתען' כל מדריס חמאות כל יוס' י'ג', חכל
נכחוין להקצתה לא ביתם עד הלייה כצנוגלה עלייה
ממ'ה הקב'ה וגיהן, ועוד הלייה כי מלהורות שמיין
לכם לא צעל ולכם סיתר ליטוק.

פה הלכת רוח רט פמח פמח שבי

חמיים ובתי. בפרק קמא דובחים. נחזר לדברי הירושלמי ור' תלמידיה דר' יהודה בן בתירא היה אהמרא לא תלמידיה דר' יעקב בן קודשיה הוה אלא בגין דזהה בכור אמר ר' מנא ר' יונה אבא בכור הוה וזה אביל אמר ר' תנוטא לא טן תדה אלא טן תדה ר' אספיניה הוה כד הוה אביל בומטא לא הוה אבל ברטשא ולמה לא הוה אבל ביטנא כדי שייכנס למצוה בתאותה הא למורת שאין אישור בדבר ווזרעה לובל חמץ עד ארבע שעות ודרשות בידיו ואם רוצחה להחמיר על עצמו כדר' יהודה בן בתירא או כדי שיכנס למצוה בתאותה ינוח לו ברכיה על ראשו. מה שחשוה האוכל מצה בערב פטח לבא על ארוסתו בבית חמוי שטעית עליו טעם וכשם שהבא על ארוסתו בבית חמוי קודם שנכנסה לחופה הקרים ביאתו לפני שבע ברכות שמכרבין עד שלא תהייה ראוייה להתייחר עמו בראמدين כלה לא ברכת אסורה לבעה בנהה בן האוכל מצה בערב פטח מקרים לאכול פמנה קודם שיברך שבע ברכות שטנו לבך עד שלא יאלל פמנה ואלו הן כוס ראשון מביך עליו ג' ברכות יין קידוש ומין אכילת ירקות שמכרב בורא פרי הארץ לאחר קידוש דרי ארבע כוס שני שמכרב עליו לאחר התגרה הרי חמשה והוא מענה המוציא ועל אכילת מצה רזי שבע ברכות גתילת ידיים לא חשייב שלא נטל יריד באכילה וטעמו צפחת ברכש' כתוב רבינו ישעה וצ'ל בפסקו בפרק ערב הפטח רב ששות הוה יתיב בתעניתא במעלי יומה דפסחא משום דזהה אספנס ואי הוה מעטני מידי בצעפרא לא היו מהני ליה לאורה וועל גרטין בירושלמי דילטא בכור הוה רב ששת וטסיק לא אספנס הוה ומוכית פשע שהבכורות נהגין להתענות ערב הפטח וכן נהגין עבשו בכל קווילות הארץ וכברבו מזאתי במס' סופרים בפרק כ' לפיכך אין אומרים התגוננים כל ימי ניטן ואין מתענין עד שיצא ניטן אלא שהבכורות מתענין ערב פטח והצונען בשליל המצאה כדי שיכנסו בה בתאותה וכו':

[רט] דין ערב הפטח בעשיית מלאכה.

וערב הפטח אסור בעשיית מלאכה מחותם היום ואילך רtan (פ) ומקום שנרגנו שלא לעשות אין עישין פ' משרירית וער חצות היום תלי בטנרג ומקום שנרגנו לעשות עושים ואן מתחין בידם. ומקום שהחטירו על עצמן ונרגנו שלא לעשות כדי שייהו פנוין לתקן צרכן המועד ולישת המצוות להגן והבל סבועו יום כדי להסביר מדר וכבראי חוטפן מצה בלילה פסחים בשבייל הינוקת שלא ישנו אין עושים שכאוחר שנרגנו שלא לעשות אין רשותין לשנות טחה שנרגנו אבל מחותם היום ואילך אסור בכל מקום כראמי' עליה בגمرا מאיריא ערבי פסחים אפילו ערבי שבחות ויטים טובים נמי דתניא העישה מלאכה ערבי שבחות ובערבי ייטים טובים כן והמנחה לטעה לאינו רואה סימן ברכה לעולם ומשני הדברים מן המנחה ולטעה הוא דאסור שהוא תשע שעות וטחזה. הוא סטך למנחה שרי הבה מחותם היום אסור אי נמי התרם סימן ברכה הוא ולא חי שמותי לא משתהן ליה הבה שמותי נמי משתהן ליה ועל זה כתוב בעל התמור וצ'ל נראה ממשנתינו שמחזות ולפעלה אנו תלי בטנרג אלא אסור בכל מקום ופירשו בירושלים אינו בדין שהחטיר עסוק במלאchar וקרבן קרב לך אסור בעשיית מלאכה ומיבן אנו למדין שבominator ההוה שאין לנו קרבן דינן בשאר עירובי שבחות ועירובי ייטים טובים ובמקומות שעוזין לעולם עושין בפי הבנרג. נחזר למשנתינו ר' מאיר אומר כל מלאכה שהחטיל בה קודם ארבעה עשר נומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה לכתהיל בארבעה עשר אעפ' שיכל לנומרה וחכמים אומרים שלש אומניות עושים מלאכה ערבי פטחים עד חצות החיטין והספרטין והקובטן ר' יוסי בד' יהודה אומר אף הרצענים פ' רביבו ישעה וצ'ל במקומות שנרגנו שלא לעשות קתני ואי במקומות שנרגנו לעשות דרי הוא כחול נמור. וכל מלאכה יכול לעשות אלא אם' שהוא מלאכה קטנה שיכל לנומרה קודם חצות אסור אבל אם התחילה בת (פ) לכתחילה אעפ' שהוא מלאכה קטנה שיכל לנומרה קודם חצות אסור להתחילה בה. ותבטים אומרים שלש אומניות טהורין להתחיל לעשות מלאכה עד חצות ואע' במקומות שנרגנו שלא לעשות החיטין והספרטין והקובטן ר' יוסי אומר אף הרצענים פ' מהקini רמנעלים. ואמרין בניטה איביעא להו לצורך המועד תנן אבל שלא לצורך המועד אפילו טנמר

(מ) נכי ג' מקס נגאנט נפומות מליכט נמ"ט פט פט. (פ) נכי ג' חימט מההמול מומכ גנטמי נס צויס פט מלהן לאטמאן נס ט'.

של אחריו אין מילגין כלל רק הפסיק והזע
הבטות אשר ע"פ ירושלים מילגין שמדובר
בגנורתו של שלמה :

קץג בשבעי ואחרון של פסח אומרים
מיושע עד סוף השירה בפסק בפסק.
פיוט אי בתרום يوم ליבשה ובאחרון של
פסח נס פיוט לבעל התפארת אומרים בקול
זמרה פטוק בפסק. ובשבעי פיוט אמרו
לאלהים אדירים. ובשמיני פיוט מה מועיל
רשע וכל פיוט השירה בו' זה. ובשבת
זהה"ט פיוט דודי שליט בכל מפעל עד
גמרא טאריכים בתרודה וקול זמרה :

קצת שיר של יום לימי הפסח. יום א'
קי"ד בצאת ישראל. ב' ע"ח משכילה
לאסף. ג' פ' רעה ישראל. ד' ק"ה היהודי
לה' קראו. ה' קל"ה הללו את שם. ו' פ"ז
הရיען לאלהים. כל האותורים הללו היל
שבת בא' מהם נדחפת מפני שיר של שבת
ולמחות השבת מתחילה משיר שפטוק ואומר
בכל יום כסדר הנ"ל והאהرون נדחה. שבעי
של פסח י"ח למנצח לעבד. אהרון של פסח
כל"ו הודה לה' כי טוב :

קצת יוצר ועתה בניש שירו למלך אומרים
בקול זמרה פטוק בפסק ופיוט ה'
קני ראשית דרכו ופיוט עשרה הדברים
אומרים במתון ונעיטה והש"ץ מפטוק
בגעיטה כל עניין וענין :

קצת שיר של יום לשבעות يوم א' י"ט.
יום ב' ס"ח :

הלכות תשעה באב

קצת שבת חזון אינו משנה מבנדיש שבת
כל אפי' חל ט"ב בשבת וכן חזון
לאבל (עיין צ'ג צ'ו סי' תקיאו צ'ק נ'):

קצת סעודת המפסקת אינוائق אל שתי
סעודות ומפסיק במנחה אלא אוכל
סעודת אחת אחד מנהה ע"ג קרע ואט
אוכל ביצים כלל :

קצת בט"ב אומר הש"ץ בחרות הש"ץ
בשורית עני :

ר א"א שיר של יום. ותיכף אחר קיטת
פסק א"ד לא ילו כי וכל הפסיקים
אפילו כדי חתת טניה תפלין :

מצווה (ע' ב"ע אלו ס' צ"ג ס' ק"ג) וטרור וחומרת
וזרעו וביצה כוה

טהפה אותם וטרור וחומרת מלמעלה
ומגביה הקערה בעצמו ואומר הא להמא
עניא וכולם שומעין ואח"כ נוטlein הקערה
מעל השולחן ואנו מזוגין הכוורת וישואליין
מה נשתה ואומר הגודה וכולם שומעין
וכשמניע לעשר מבות נותני לו כלוי והוא
שופך י"ד פעעים ובן בטמן דצ"ך כי
שופך נ"פ וכום שלו עומד מעוטר בכל
הכוורות של בני הבית והכוורת שלו באמצע
ואומר הגודה עד שנגניע לביצה זו מביאין
הקערה ואומר ממזה זו עד אשר נאלנו
ומכ癖ים הקעריה ואומר אשר נאלנו וטברך
בפה"ג וישויה הכוורת ואח"כ מגלים פנוי הכליה
לאחר שבע ברכות הנ"ל דהיהו יין קדוש
ומן ענט"י בפה"א אשר נאלנו היה ברכה
עשה נסים וכפה"ג על כום שני ואח"כ
טמlein לדיום וטברכין ענט"י והיזזיא ועל
אכילת פיצה על הפרוות ובוצע שניהם
ואה"כ אוכלים טror מרוקק כוית ישערו
ביצה (עיין גען גליקשי דיעס כענ"ק) ומשכען
בדזינט וכן היכינה נ"כ טשקבע בחזרות
ואה"כ אוכlein הביצה. וטעם האכילה לא
בפני אכילות כי הי' להזכיר אכילות ט"ב
ධים רק הטעם שהזא זכר לחגינה כי צלי^א
אין לאבול בפסח זכר לפפח רק בשיר זכר
לפסח וביצה זכר לחגינה ואח"כ אוכlein
אפיקטן כוית וווקא קודם חצות אבל
היל אין להזכיר אם הוא אחר החזות בהט"ז
הכום טוטר שטוק הפטך והלל וא"א
הילוך כלל רק הוודו ונשمت וישתבח וחומרת
בברכות ישתבח הפיטח אחר אלהינו :

קצוב בהפטורת יום שני אין מדרلين
פסק וטבא ההופת שהוא אחר קיטת
פסק א"ד לא ילו כי וכל הפסיקים

הגדה של פסח

הביאו את הדרשה שדורשים בהגדה, יכול מבעוד יום ת"ל בעבר זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, דהרי גם בדרשה זו נתבאר צורך לומר את ההגדה על המצאה. ונראה דסוברים התוס' בדרשה זו של לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, אין פירושה צורך שתהא מצה מונחת על השולחן בשעת אמרת ההגדה, אלא פירושה הוא דבזמן שמחזירים לאכול מצה ומרור אז חייבים לספר ביציאת מצרים ולא מבוד יום וכוכ' לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך¹. ומשום כך כתבו התוס' דמחזירים את הקערה לעבדים היינו רק משומ לחם שעוניים עליו דברים הרבה, ולא מהדרשה דלא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, דמשום דרשה זו אין צורך שתהא מצה מונחת על השולחן.

אולם הרמב"ם (פ"ח הלכות חמץ ומצה ה"ד) חולק על התוס', וסביר אכן מחזירים את השולחן לעבדים היינו אלא רק לפני שאומר רבנן גמליאל ה' אומר. רק לפסוק שיטת הרמב"ם דאין כל ההגדה נאמרת על המצאה. וצ"ע דהלא הראשונים לחם שעוניים עליו דברים הרבה. ונראה דסוברב הרמב"ם בדרשה זו שנויי' במחולקת, דהנה עי"ש בגמרה דדרשין לחם עוני, לחם שעוניין עליו דברים הרבה. ותו דרשין שם בגמרא שתי דרישות אחרות, חרא, דמצה בليل הסדר צריכה להיות פרוסה

שהקב"ה פדה אותנו בלילה זו,ليل ט"ז בנים².

ט"ז) בעניין עקיירת השולחן. איתא בפסחים (דף קט"ז): דלפנינו שאומרים מה נשתנה עוקרים את השולחן כדי שישאלו התינוקות (ולודין עוקרים את הקערה שהיא במקום השולחן). אך מתי מחזירים את השולחן לא נתבאר בגמרה. וכתבו התוס' (שם דף קי"ד ד"ה הביאו) דמחזירים את השולחן מיד לאחר מה נשתנה לפני טואמר עבדים היינו. וכן פסק המחבר (ס"י תע"ג ס"ז, ועי"ש בביבאר הגרא"). ובטעמה דミילתא כתבו התוס' משומ דדרשין (שם קט"ז): לחם עוני, לחם שעוניין עליו דברים הרבה. כלומר, לצורך ביציאת מצרים על המצאה, ומשום הכי צריך שייהיו המצות על השולחן בשעת אמרת ההגדה. ולכן מחזירים את הקערה קודם שמתחלים לומר את ההגדה, דהינו, קודם לעבדים היינו. ועיין ברמ"א (שם) שכחוב צורך לגלוות את המצות בשעת אמרת ההגדה, וביבאר הגרא' דהינו משומ הר' דינה לחם שעוניין עליו דברים הרבה, ולא מספיק לוזה שהמצאות הם על השולחן בשעת אמרת ההגדה אלא צורך שייהיו המוצאות מגולות כדי שאמרת ההגדה תהיה על המצות.

ויש לעיין, למה הביאו התוס' כמקור לדין דסיפור יציאת מצרים צורך להיות בשעה שיש מצה על השולחן מהר דרשה לחם שעוניין עליו דברים הרבה, ולא

1. דברי רבינו זצ"ל הם לשיטת הרמב"ם שקורא ההגדה אומר מה נשתנה (עיין לעיל אות י"ב). ולראשונים הטעונים שרק הבן אומר מה נשתנה יש להסתפק אם אפשר לומר את דברי רבינו זצ"ל. 2. וכן מפורש להריא בתורת הדשן (ס"י קל"ז). ועיין בספר המצוות לרמב"ם (מצווה קני"ז) שכחוב וזה: בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, כלומר, מתחילה הלילה אתה מספר עכ"ל. והם הם הדברים. ועיין במנחת חינוך מצווה כ"א וחידושים רבינו זצ'ר פסחים זצ'ר קי"ד (ד"ה הביאו).

מחזיר את הקורה למקומה, מגלה את המצות ואומר:

עֲבָדִים הֵינּוּ לְפַרְעָה בְּמִצְרָיִם. וַיֹּצִיאנוּ יְהֹוָה אֱלֹהֵינוּ מִשֶּׁם בַּיד חִזְקָה וּבִזְרוּעַ נָטוּיה. וְאַלּוּ לֹא הָזִיא הָקָדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרָיִם, הָרִי אָנוּ וּבָנֵינוּ וּבָנֵינוּ מִשְׁעָבָדים הֵינּוּ לְפַרְעָה בְּמִצְרָיִם. וְאַפְלֻוּ בָּלָנוּ חֲכָמִים, בָּלָנוּ נָבוֹגִים, בָּלָנוּ זָקִנים, בָּלָנוּ יוֹדָעִים אֶת תּוֹרַת מִצְחָה עָלֵינוּ לְסִפְרַ בִּיצְיאַת מִצְרָיִם. וְכֹל הַמְּרַבָּה לְסִפְרַ בִּיצְיאַת מִצְרָיִם הָרִי זֶה מִשְׁבָּח:

ראיתא בגמרא (שם דף קט"ז): דכשהואמר מצה זו ומורור זה צריך להגבוי את המצה ואת המרור, וכן פסק הרמב"ם (פ"ח הלכות חמץ ומצה ה"ד). ולהכי צריך להחזיר את השלחן לרבן גמליאל הי' אומר כדי שיהי מצה ומורור על השלחן כדי שיוכל להגבוי.

ונראה לומר באופן אחר, דבראמת גם הרמב"ם סובר רהדרשות של לחם עני שבגמרא אינם חלוקות, והרמב"ם פוסק דבעינן פרוסה וגם לצריכין לענות דברים על המצה, אלא לסובר הרמב"ם דברבים אלו שצורך לומר על המצה, הינו רק דברים שהיכים ומתיחסים למצה, והיינו מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, אבל דברים שאינם שייכים למצה אין צורך לומר על המצה, ומילא דליך דין לצריך לומר את כל ההגדה על המצה, דהגדה אינה שייכת למצה. והנה עיין ברבינו חננאל (שם) שכח ווזל: לחם עוני לחם שעוניין עליו דברים, פי' אומר עליו הגדה מצה זו שאנו אוכלים עכ"ל. והיינו בדברינו בדברי הרמב"ם, דהך דרשה לדוחם שעוניין עליו הינו רק לאמרתו מצה זו דאמירת

בדוקא משום דכתיב לחם עני ודרך של עני בפרוסה, ותו דרשנן לצריך **שיה** הוא מסיק ואשתו אופה, כדי למהר באפיית המצה **שלא** תחמיין כמו שעני מהר. אך יש לומר לסובר הרמב"ם דהנץ דרישות חלוקות הנה, וכי שדורש מה דרך של עני בפרוסה אינו דורש לחם שעוניין עליו דברים הרבה, וכן להיפך. ופסוק הרמב"ם כמ"ד מה דרך של עני בפרוסה, כמו שכח ביה"ו, דבליל הסדר אין מברכים על לחם משנה משום דרךו של עני בפרוסה. יוצא לפיה זה דדרעת הרמב"ם אין ההגדה צריכה להאמר על המצה, וכיון דדרשנן דמצה צריכה להיות פרוסה מילא שלא דרשנן לחם שעוניין עליו דברים הרבה, ולכן אין המצה צריכה להיות על השלחן בשעת אמרת ההגדה. וזהו שפסק הרמב"ם דמחזרים את השלחן רק לרבן גמליאל הי' אומר ולא לעבדים הינו.

אלא דא"כ צ"ע למה מחזירים את השלחן כלל דהרי ליכא דין לצריכים לומר את ההגדה על המצה. אולם התירוץ פשוט

הגדה של פסח

עבדים הינו וגוי, ומה שאין אלו מתחילה מתחילה הפסוק כשהוא אומר את ההגדה, הינו משומד ואמרת לבן הוא צוות שנצטוינו לומר לבן שיצאנו מצרים ואין תיבות אלה ואמרת לבן חלק מהסיפור, ומשום הכי אין אלו אומרים את כל הפסוק מתחילה בהגדה, כיון שצוו זה אין לו עניין לסיפור יציאת מצרים. אלא דלפי זה יש לעיין איך מותר לומר בהגדה הציצי הפסוק, והרי קייל (מגילה דף כ"ב) כל פסוק שלא פסקי' משה אין לא פסקנן. ונראה דזהו הטעם שמוציאפים בהגדה, ה' אלוקינו, כדי שלא נאמר את לשון הפסוק צורתו, זה אסור, כיון שאומרים רק חיצי פסוק מעבדים הינו. אך אם מוציאפים אלוקינו אין זה פסוק, וממילא שאינו חיצי פסוק, ומותר לאומרו.

אלא דיש לעיין למה שינה בעל ההגדה מלשון הכתוב דוקא בהוספה זו של אלוקינו, דלפי דברינו יכול הי' בעל ההגדה להוסיף בכל דבר כדי שלא יהיה לישנא דקרה. ונראה דהנה תכלית יציאת מצרים הוא קבלת התורה ושנהי עברי ה' ולא עברי פרעה, כמו שכותב הרמב"ם (פ"ז הלכות חמץ ומצה ה"ד) ומסיים בדעת האמת, וכבר האריך בזה בספר החינוך (מצוה ש"ו). ולכן הוסיף בעל ההגדה הי' אלוקינו, ככלומר במספרים שה' הוציאינו מצרים והוא אלוקינו, ואנחנו מקבלים את עול מלכותו עליו ולו אנחנו עבדים, שהוא תכליתה של יציאת מצרים (עיין

זו שיכת למצה? ולפי זה נתבאר למה סובר הרמב"ם דמחoir את השלחן רק לפניו שאומר רבנן גמליאל הי' אומר ולא לעבדים הינו, דלא צריך שתהא מצה על השלחן בשעת אמרת ההגדה עד שmagiy לרבן גמליאל הי' אומר).

י"ז) עבדים הינו - מימרא זו היה על פי הפסוק בפרשנות ואthanן (דברים ר', כ"א) בתשובה לבן החכם, ואמרת לבן עבדים הינו לפרעה במצרים ויציאנו ה' מצרים ביד חזקה. ויש לעיין למה משיבים לבן השואל דוקא את התשובה לבן החכם ולא את התשובה של הבנים האחרים. ונראה לומר, דהנה עבדים הינו היא התשובה למה ששאל הבן מה השתנה הלילה הזאת מכל הלילות, ושאלות אלו של מה השתנה איןן שאלות של הבנים האחרים אלא של הבן החכם השואל על מצות הלילה, מה העדות והחקים והמשפטים וגוי) (דרה הבן התם שואל מה זאת והרשע שואל מה העבודה הזאת לכם ואילו הבן שאינו יודע לשאול אינו שואל כלל), ולכן כמשמעותם משיבים את התשובה של הבן החכם.

אלא דיש לעיין דבහגדה אנו מוציאפים על תשובתו של הבן החכם, ויציאנו ה' אלוקינו, ואילו בתורה לא כתוב אלוקינו אלא רק ויציאנו ה' מצרים, ורק ביאור מה שינה בעל ההגדה מלישנא דקרה. והנה תחילת הפסוק הוא ואמרת לבן

2. אין להקשות על דברי רבינו זצ"ל ודרשין דרכיים לענות על המצה דבריהם הרבה (רש"י כתוב דרבנן הינו הגדה והל'), ולפי דברי רבינו זצ"ל כל דינו הוא רק למצה זו ואין זה דברים הרבה. ורבינו חנאנל גורס לחם שעונבים עלייך דברים, ואני גורס לדברים הרבה. ולפי דברי רבינו זצ"ל י"ל דגם הרמב"ם גרס כן. 3. צ"ע לדברי רבינו זצ"ל למה מחזיר את השלחן לפני רבנן גמליאל הי' אומר וכו' פסח זה וכו', ואני מחזיר את השלחן רק לפני שאומר מצה זו.

הגדה של פסח

סובר הרמב"ם דאין עושים ייחז' קודם הגדה כיון דדין בצדעה הוא מדינא דגמרא ואין אלו יכולם לחזות את המצאה קודם הגדה, דאו יחסר דין מצדעה.

ונראה דגם ר' טוב עלם מודה לו'ה דין דין של הצדעה בברכת המוציא, כדמוכחה בדברי הגمرا, אלא סובר דגם הצדעה שלפני הגדה יכולה להצטרכ' לברכת המוציא. ולהכי עושים ייחז' כדי שתהא פרוסה לפניו בשעה שאומרים הא לחמא עניא.

ונראה לומר טעם אחר במה שנוהגים לעשות ייחז', הדנה איתא בפסחים (דף קט"ו): דציריך לומר את הגדה על המצאה, **דרשין ללחם עוני, ללחם שעוניים עליו** דברים הרבה, ותו דרשין התם דבר אחר **לחם עני דבעין שהמצאה תהא פרוסה,** **דרכו של עני בפרוסה.** ושתי דרישות אלה **איןם דרישות חלוקות, ושתיין אמרת,** (כדוחין דאנו אומרים את ההגדה על המצאה) **כਮבוואר בתום שם קי"ד ד"ה הביאו לפניו מצח) ו גם מברכים על פרוסה כמבוואר בברכות מצח) **א"כ לחם זה שאומרים עליו את הגדה צריך להיות פרוסה דרכו של עני בפרוסה, ולכן הוציאים את המצאה לפניו** הגדה לומר עליו את הגדה.³**

לברכה,adam בוצע מקודם הצדעה זו אינה שייכת כלל לברכת המוציא שכבר בצדעה לפני הברכה. [ועי"ש דרבא, דק"ל כוותי, חולק על ר' חייא וסובר דlbraceך ואח"ב בוצע, והינו משומם סובר רבא דבעין שלימה בשעת הברכה ולהכי אינו יכול לבצע בשעת הברכה אלא רק לאחריו, אבל נראה דሞדה רבא לר' חייא שיש דין של הצדעה, ובצדעה זו יכולה להצטרכ' לברכה גם לאחריו¹.].

אשר לפ"ז יש לומר דהרבנן סובר דלהכי אין עושים ייחז' קודם הגדה, וכיון באיכא דין של הצדעה בברכת המוציא, א"כ אם יבצע את המצאה קודם הגדה הויא הגדה הפסק בין הצדעה לברכה, ואין הצדעה זו מצטרפת לברכה, ולכנן צריך לבצע סמוך לברכה דאו הצדעה מצטרפת לברכה. וכך דבשא רימות השנה קי"ל רבא, וכן פסק הרמב"ם (פ"ז הלכות ברכות ה"ב), דבוצע אחר הברכה, סובר הרמב"ם, זההו רק דין לכתילה, כיון שהוא שיכול לבצע אז, אך בלילה הסדר באיכא דין דלחם עני, וצריך לברך על פרוסה בדוקא, ואני יכול לבצע לאחר הברכה, אז לכ"ע גם שכbove תיכף קודם הברכה מצטרפת הצדעה לברכה, כך שמתקיים גם דין הצדעה וגם דין לחם עני². ולכך

1. עיין בחדושי הראה"ה ברכות דף ל"ט (ד"ה אמר רב חייא) דמופרש בדבריו דaicא דין הצדעה בין לר' חייא בין לרבא. ובטעמה דמלתא כתוב ז"ל: ואח"כ בעין הצדעה היכא לאפשר למבצע, לגליוי אחשבותי דהא פיתא, דחשיבותא הוא כיaicא יכול האי דחווי למיצצע עכ"ל.
2. עי"ש ברא"ש שמכוואר בדבריו דגם לר' חייא בר אשיה הסוכר דבוצע קודם הברכהaicא דין של הצדעה אלא דין זה מתקיים הצדעה שקדום הברכה, דוק היטב בדבריו. והינו בדבריו רבינו זצ"ל, דיכול להתקיים דין הצדעה גם קודם הברכה. וסובר רבינו זצ"ל דבזה כו"ע מודנו וחולקים רק לכתילה.
3. עיין לקמן בדבריו רבינו זצ"ל (אות ט"ז) דהרבנן סובר דשניהם דרישות אלו חלוקות הם והרבנן פסק מהדרישה דבעין פרוסה. ולפי זה מה שחולק הרמב"ם על ר' טוב עלם, י"ל דהרבנן לטעמי דרישות אלו חלוקות הן, וליכא דין לציריך לומר את הגדה על המצאה.

הגדה של פסח

פט

ויש להוסיף ע"ז, דחłów עוד מצות וכיורה מצות סיפור, דברייפור נכל גם לעסוק בהלכות שישיות ליצים כמו שיבואר. (הגרא"ז, כתבי התלמידים)

נקראין הגדה ונכלין בהמצוה של והגדת לבן בהמצוה של סיפור וכיון שמצוות צרכות כוונה צריכין לכוין לצתת הממצוה בהג' דברים. (הגרא"ח, סטנסטיל על הש"ס).

יגביה את הקערה ויאמר בקול רם:

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא באָרְעָא דִמְצָרִים. כל דכפין ייתי וויכול. כל דצרייך ייתני וויפסח. השטא הכא, לשנה הבאה באָרְעָא דישראַל. השטא עבדי, לשנה הבאה בגין חורין:

מבית לו

כל דכפין ייתי וויכול כל דצרייך ייתי וויפסח. נראה בバイורו, דהדין הוא אסור לאכול מקודם המנחה כמעט, כדי שיכנס לאכילת מצה בתואה (רמב"ם פ"ו מוח"מ הי"ב). ולכ"ן אמר "כל דכפין ייתי וויכול" דהינו שהוא רעב, אבל בפסח הדין דנאכל על השובע ובאחרונה אוכל מבשר הפסח (שם פ"ח ה"ט), ולכ"ן אמר "כל דצרייך ייתי וויפסח", דבפסח הצרייך יאכלנו אבל לא כשהוא רעב כמו באכילת מצה.

וזהו דמסיים "השתא הכא לשנה הבאה באָרְעָא דישראַל", דכיון דאיירי מקרבן פסח, ע"כ אמר השתא הכא, דהשתא יש לנו רק זכר לקרבן פסח והינו אפיקומן, אבל לשנה הבאה באָרְעָא דישראַל יהיה לנו קרבן פסח ולא רק זכר לקרבן פסח. (הגרא"ז סטנסטיל עה"ת בסופו וכתבי התלמידים).

כל דכפין ייתי וויכול כו' השתא הכא לשנה הבאה באָרְעָא דישראַל. יש ליתן טעם על מסדרי ההגדה דהתחלת ההגדה הוא כל דכפין ייתי וויכול השתא הכא לשנה הבאה באָרְעָא דישראַל, דהינו דקודם סיופרי יציאת

הא לחמא עניא וכו'. הא דאומרים נוסח זה קודם קריית ההגדה יש לבאר על פי מה דאיתא בברכות (לט, ב) הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך שלימה ובוצע, מ"ט לחם עוני כתיב, הרוי הא דחויצין המיצה הוא מטעם לחם עוני, וע"כ הוקבע לומר הא לחמא עניא באן, מכיוון ששירך לדין של "יחס", והרי בסדר הלילה הו יחש באן קודם מגיד. (הגרא"ז, כתבי תלמידים).

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא באָרְעָא דִמְצָרִים. נראה לבאר זה ע"פ מה שכתב הרמב"ם בפ"ה ה"כ מהמצץ ומצה, וביום הראשון אסור ללוש ולקעף אלא במים בלבד (ולא בשמן ובבדש) לא משום חמץ אלא כדי שייה לחם עוני, וביום הראשון הוא שצרייך להיות זכרון לחם עוני עכ"ל. והרי דבלחם עצמו יש דין שצרייך להיות לחם עוני, ועוד דנאמר שצרייך להיות זכרון לחם עוני. וזה דאמר באן "הא לחמא עניא" דהלהם בעצמו הוא לחם עוני, ועוד "די אכלו אבהתנא באָרְעָא דִמְצָרִים" הוא גם זכרון למה דאכלו אבותינו לחם עוני.
(הגרא"ז סטנסטיל עה"ת בסופו)

מתזונם כתמי טניכת כל כגרות, כיוון טבוי גרים
טהרין לה לכם, מוגבל עליון חיון כלון ועפוזס
ונענו הוחסם, כי לה כיו מס עבדיס, ולכטלייט
כתמי טניכת כל כעכדות וכטעניו נ"ז בוגרתו
לקיים כטענו כטענו טייטלייט סמגין, וכן מיליך
גיסה קוטי כטענו מוי היפר לו לאבלייט
רק מה כתמי טניכת כל גזירת כעכדות וכטעניו,
כי טענו צבם בילדיו טניכת כל גזירת כעכדות וכטעניו
טניכת כל גזירת כעכדות וכטעניו טניכת כל גזירת
ברוי זה מה ישלים מה כזמן כל תי טניכת
טניכת עלייתם מן כגרות, לעכ"פ ברוי כי
טניכת ערלייט ריק לר"ז טניכת, ומי"ז כותחל כמתזונם
צמלויטים רק לר"ז טניכת, ומי"ז כותחל כמתזונם
מטע טנוולד יתקח טכבר כי גרים טהרין לה
לכם, ולפי"ז בכלי גמלה דצלהמת כי כהן טני
מתזוניות נפלדים, בה' מתזון כגרות שבותה
מטע טנוולד יתקח, וכטענית מתזון כעכדות
וכטעני, זגס זה כי' צמחצון מדויק ומ้อมס
לפניהם ית"ז כמו עלייתם למסול מן כעכדות
וכטעני, וממש"כ קוטי כטענו כטלייט סמגין.
ונריה דצקו טהרה"כ כי ידעתה מה מתזון כהן, רק
צלהמת היה לנין לדס לעשות מתזון כהן, רק
בקב"כ צמלומו כירודע ומכיר מה מכהן זי, וממש
כלו"ה כויה שחייב מה מתזון כהן, וממש
זהו צמלומו כירודע עד עת קז, קלגע זי ממעט
טהריה ליהרלהט צלינה כהן חיון גוּלָה מה
זמין, וזה בקב"כ חצצ'ה מה מה בקז, שחייב
ו לממש צוין מתזון כתמי טניכת כל גרות וצין
מתזון כל עכדות וטעני כולם יסתהימו
קלגע מה עט זמן בקז כל גוּלָה טהריה
ליהרלהט, צדי טהה וכי' ערכות גהוּלָתם.

ונריה דצקו ג"כ ציהור ככתוב עתך תליה
הארה טענה פלענה וגוי, כי מטה
נען מה בלהעתה עט כהן וגוי ומלה' גהה
וגוי כרע עט כהן וגוי, טבוכנד עלייתם

לקומסיס צהריי ליל טמrios כוּה וגוי כוּה
כליה כהן לד' וגוי, ומלאך זמן כಗלות טניכת
טליקס נהמר עוד להרלהט גס קז כל גוּלָה
טליה כהן חיון גוּלָה מה זמין, ומתזון זי
בוחאל מטעת זריה צין בטאליס, וכן כן
דרוי רצ"י דצני' צינון נולד יתקח וצני' זי
צינון גוּלָה גזירת צין בטאליס, דצלהמת זני
מתזוניות נפלדים כס, דמחזון תי טניכת כל
גהוּלָה כוחאל מטה טנוולד יתקח, ומתזון
תי' כל קז גהוּלָה כוחאל מטעת זריה צין
בטאליס, וצינון כלו כוחאל דצני' צינון.
ונראה דצקו טנוו הומרים צבגדה כל פסת
ברוך טומר בטעהמאותו ליטריהל גרוּך
כוּה שבקב"כ מה מה מה כהן זי זכאי
טהריהו טהריה ליהרלהט צלינה כהן יגאל
לה צינוי, חי' צב' ומאס טנס כתמי טניכת
טענו צבגון טניכת יסתהימו קלגע זי עלאה,
דצלהמת זי' מתזוניות נפלדים כס, כמ"כ
למעלה, הר' בקב"כ צבאי לטעהמאותו נמאס
זהות טיסתיימו צינון כלוחט צבאל מה מה,
צכדי טיגהלו זמן המזנה. וכנה גס צמחצון
זה צל הרגע מהות טניכת צלהמת זי' מתזוניות
יטנו צה, כי כהן לה כי' צמלומים רק לר"ז
טניכת, וטנוולו ח"ל טקוטי כטענו כטלייט
כמהין, וטמקוטס חמל חמל כי' כמינו כותחל
מטע טנוולד יתקח, ולכיהויה בנק תורי טינוי
טהריה הבדוי, טהט היפר להבז מטע
טנוולד יתקח כלו' חיון זי' זי' קוטי כטענו
טיטלום כמינו. הולס גהה לתוכויהו ליריכן,
לבלי בגזיל ביתה כי גר וכי' זלעט צהרין
לה' גס ועכדות וטעני מהות, והזמן כל תי
טניכת גהמר טל כל צין נעל כגרות וצין על
טהריה וטעני, וכיה מטה טנוולד יתקח
טהריה מתקיים צו זלעט כבר יט להטב ממגו

הגר"א

רשות בבחיעה ייחז וכזית אחרון השלמה ובוצע וمبرך. וכיון שהגמ' נקטה לשון "בתוך" לכך נקט המחבר באפיקומן]. (או"ח סי' תע"ג ס"ק לה' ל"ז) אמרה מציאות]. ועם ש"ל בסע"י ד' (ומש"ש בס"ק י"א).

אשר קדשו כו'. (פסחים קי"ז ב) אמר רבי זירא דקידושא אשר קדשו במצביו ויתן ח齐יה כו'. [כדי] ששתי אכילות וצונו נמחק] דצלותא קדשו במצביך. שאוכל לשם מצה [דהיינו כזית הראשון (הגחות הראשון] יהיה בפרוסה [כזית

וכזית האחרון] יהיה בפרוסה [כזית

תלמידי הגר"א

אמר המחבר ראיتي להעתיק כאן הקדימה אחת כוללת כל עניין יציאת מצרים מספר חסיד לאברהם מעין ב' נהר נ"ב ווז"ל בסוד י"מ. דע שמסורת קבלה בידינו משארז"ל שנבראו נ' היכלות של טהרה בעולם היכל אהבה העומדים שם מחנה הנקרא אופנינים. וכנגדם נבראו נ' היכלות טומאה בעולם היכל התמורה הנקרא עולם של ס"מ שהוא מולך עליהם. ואל יקשה בעיניך אמרו עולםו של ס"מ כי מגודלות העבד גודלות האדון נודעת. כמ"ש רשב"י כי ס"מ עבדו של מט"ט ומט"ט עבדו של הקב"ה. וידוע שאין אדם נידון בב"ד של מעלה אלא בגין כי שנה ומעלה.ומי שנכנס ביום א' בשנת אחד וعشרים אם יבחר הטוב וימאס ברע וישתרל לעסוק בתורה ובמצוות אז בלילה הרasonsנה כשהוא ישן על מטו אווי מיכאל שר הגודל שלוח אחד מגודלי מחנותיו כפי הרاوي לו להולייך נפשו בפתח שער היכל הראשון מן הנז"ן היכלות של טהרה ומכניסו לפנים עד כדי שיעור זכות נפשו. ועד"ז בכל לילה ולילה מכניסין נפשו יותר מבפנים כפי שיעור השתדלותיו ית'. ואם זכה להיכל הנז"ן הרי נעשה בן חורין מס"מ ושוב אין לו פחד ממנו. (ונראה לי שהזהו סוד שאמרו חירות ממה'ה כי נכנסו בשער נ' של קדושה). אבל כי' שלא זכה לכנסahi היכל הני אפילו שנכנס בהיכל מ"ט עדרין יש כח באדם בבחירהו להtagbar עליו היצר הרע ולהיות חזור מן הראשונים להוציאו מן המ"ט היכלות טהרה ולהכניסו בהיכלות טומאה. (ונ"ל שזה סוד הפסוק שר חמשים שר"ל שכבר נכנס בהיכל הנז"ן). וכן מי שבאים ראשון משנה כ"א התחל למאס בטוב ולבחור ברע ועוזב אורחותיו יושר לכלת בדרכי חישך אווי כשתולח הטומאה ס"מ אחד מגודלי מחנותיו כפי שיעור נשען מדריגות החוטא להולייכו בהיכלות הטומאה ומcinis אותו בפנים מפתח שער היכל ראשון כפי שער חטאתיו. וכי' שלא נכנס להיכל הנז"ן ע"פ שנכנס להיכל המ"ט עדרין הוא בבחירהו להיות תורה על הרasonsנות לצאת מהם ולכנס בהיכלי טהרה. והסוד משארז"ל יש קונה עולמו בשעה א'. וסוד העניין כי היותו רשע בישראלafi' שירבה לפשוע א"א לכנס בהיכל נ' של טומאה עד שירשע ויפשע ד' מאות יומם רצופים זה אחר זה. ודע שיש מסורת קבלה בידינו דמרז"ל שישראל נתכלכו כל כך בשוקצי מצרים עד שכבר פסח נכנסו בהיכל מ"ט שם ח"ז היו נכנים בהיכל נז"ן שוב לא היה להם תקנה עלמות וזהו סוד ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו הרי אלו ונכינו כו'. ולכן כתוב נ' פעמים י"מ בתורה מס' כ"י.

אמנם: סיבת גלות מצרים כתוב הארץ"ל שהענין הוא שאותו הדור היו סוד אותם ניצוצות

הגדרה של פסח

קס

הגר"א

מגיד. ההבדל שיש בין הגדרה לאמרה, אלהים יהי אור, אמרתי אני בלב כי כשהלב מבין די באמירה כללית, ולהחכימה כי אמרה עיקרהقلب כמו שנאמר ויאמר

תלמידי הגר"א

של קרי שהוציאו אדם הראשון באותו ק"ל שנים. והם היו סוד דור המבול שהיו ג"כ משבחיתם את זרעם על הארץ להיות באים מארש ההוא עד שנמויחי זהה"ש ויראה ה' כי רבה רעת האדם בארץ פ"י רעת האדם ממש כי סוד הקרי נקרא רעה והמושcia נקרא ר"ע כראתה בזוהר כי דור המבול הם רעת האדם אדה"ר ממש. וזהו ג"כ סוד אמחה את האדם. אח"כ נתגלו נבון בדור הפלגה ועליהם נאמר לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני נשות קדושות דאדם קדמאות עצמו שהיה בנו וגם הם חטאו ואח"כ הוציאו להתקן כי כלם נשומות קדושות ועצומות רק שאחزو החיצונים בהם והם המקלקלים אותם. אמן אחר שיצטרפו ויזכרו יהיו נשומות קדושות אחר תום מהם חלאת טומאתם. והענין שכבר ידעת שאין החיצונים אוחזים רק בנשומות יותר קדושות שהם חיותן. והנה גנות מצרים כל עניינו לא היה ורק לציורף-הנשומות-ההם. וכן נימברנאמ-חייהם.כו-בחומר-ובלבנים נגד החומר והלבנים שהו עושים בדור הפלגה וע"ש עוד שהאריך ולא העתקתי-רך-מה-שצירך לעניינו עוד שם בנהר נ"ג וז"ל אחר שיצאו ישראל ממצרים ואילך מה עשה הקב"ה חשב מחשבת לבתי יהוד ממנה נדח וצוה לישראל בכל שנה שייעשו ימי הפסח בהשבות חמצז ובאכילת מצה. וסוד הענין הוא כי יותר רשות שבישראל אף"י שירבה להרשייע א"א לכנוס בהיכל הננו"ן של טומאה עד שירוש ויפשע תי' ימים רצופים זה אחר זה. ובכל שנה שלשים יום קודם פסח הש"י עושה לישראל משא פנים ברוב חסדיו ומתחילה להוציא נפשות מהיכלות הטומאה מעט שיעור חלק אחד משלשים בכל לילה באופן שבليل ביעור חמץ כל פושעי ישראל עומדים בפתח היכל החיצון מהנו"ן שיעור חלק משלשים משיעור הכמות שהיו נכנסיםليل שלשים ואחת קודם פסח ובليل פסח אינם נכנסים כלל ועיקר וכולם פטורים ובני חורין. וגורה חכמתו יתברך להיות חירות נפשות לששים יום מעט מעט שלא ירגיש ס"מ. מס' כ"י: והקדמה זו כוללת כמה עניינים נפלאים ה' יראו נפלאות מהתורתנו. ומ"ש שצוה לישראל בכ"ש לעשות פסח הוא כידוע במ"ש האר"י כי בכל שנה מתעורר אותו הקדשה בעצמו

בי אמרהכו. עי' בדקוקי תורה ד"ה ויאמר. והפירוש של ויאמר הוא רצון כמו ויאמר בלבו, עי' באדר"א בלק מהדי ג' כב. לד. ובادر"א בראשית א. כח. כל המאמורות הראשונות ביאורם על רצונו יתרוך שמו, כמו ויאמר ה' לדג, לפי שהשגתנו ורצונו נמצא אל כל הנמצאים בדרך נסתור ואל הדג בדרך נוכח, וכן ברכבת הדגים היה אל נוכח, וכן אל האדם בא אמריו בначח, וזהו כוונת ר' זיל (בכורות ח. א) שלשה משמשים פנים נגד פנים לפי שהוא דבר עמם, כוונתם שבא להם הדיבור לשון נוכח כמו שיש חילוק בין הנביאים בין דיבור לדיבור, אע"פ שלכלם hei מדבר וכו'.

ויאמר אלקיהם. בראשית א, וחיל באדר"א שם א. כד. ומלה ויאמר ביאורו הוא רצון, ואף במקום המאמר וכו'.

אמרתי אני בלב, תהילים פו, יח.

הגרא"

ויאמרו לך הוא ברミזה כו'.

(אד"א דברים ל.ב. ז)

**הא לחמא עניה. פ"י כי ה'א היא המצאה
(והיינו כי ההבדל שבין מלה מצה למלת
חמצז הוא ה'א) וכעכשו היא עניה כי**

כמ"ש פיה פתחה בחכמה וכשרוץ' של ש菲尔
ואזיל בר אווזא ועינוהי מטיפין, והן
מדרגת הזקנים והנביים, لكن אמר שלא
אביך כי בשאלת כולן שניהם, ויגדך אלו
הנביים שיגידו לך בפרטות שהנביים
מבינים פרטי העניינים, זקנייך אלו הרואים

תלמידי הגרא"

הוא ז"ל דתנן הפסח אינו נאכל אלא על השבע והשתא הוווקק לומר כל דברין יתי ויאכל
קודם שיאמר כל צורךitti ויפסח ודרכ'ך. ונחזר לעניינו כל צורךitti ויפסח ואל יתרביש
כי כן ראוי לעשות למיכל בחכורה בפסח אפילו מי שידו משות ארכוי פסח בפני
עצמם כדי לעשות זכר למקדש שהיו מונין כמה חבורות על פסח אחד ואם ימעט הבית
מהיות משה ולקח הוא ושכינו כו' זומש'א כל צורךitti ויפסח ואל יתרביש כי השתא הכא
ולשנה הבאה בארץ ישראל ונצטרך לאכול הפסח בחכורה חדא וראוי שנאמר השתא זכר
למקדש אך ידוע הוא מה שאמרו בגמ' בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו
לא יצא ידי חובתך לפי שהם בני אברהם יצחק ויעקב לכון תקנו בלשון פיויס לעני שאל
יתרעם אם יהיה סעודתינו מעט או הרבה. השתא עבדי וככלנו בדורות הגלות ובאונוי ולשנה
הבא נהייה בני חורין ונעשה כיד ה' הטובה علينا זה מה שנראה לי לפרש בהבנת הנוסח
לפי פשוטה והדרשה תדרוש.

(מגיד צדק. ר' פנחס מפאלאץ'

כ' ה'א היא המצאה. (והיינו כי ההבדל שבין מלה מצה למלת חמצז הוא ה'א) ז"ל בפי
לס"צ פרק א' קדמאות ד' והוא אמר אלקם כו'. וזה סוד חמץ שנהפק ביציאת מצרים למטה,
ובעוור שה' סתום הי' הקליפה חמץ שלוט ובהפתח ה' נשרב חמץ' ונעשה מצ'ה כמ"ש
בר' מ פרשת פנחס דף רנ"ב ע"א זר"ש פתח ואמר גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים
גער חית קנה דא קנה דאתאחד ביה עשו דאייהי קורתא דרומי רבתא דנעץ גבריאל קנה בימה
רבא ובנו עליה ברך גדול דרומי קנה דחמצז וכד' יתי פורקנא לישראל יתברליה ה' גער
חית קנה עדת, ומתעורר מיד חמץ מעלמא, מחמתה דיליה רומי, ויתגלויה מצה ועלמא דאייהי
בי מקדשא דבית ראשון ובית שני אמר בוצינה קדישא דאיינון לקבל בת עין ימין ובת עין
שמאל ואיינון לקבל (לחם משנה) רומי רבתא רומי זעירא לקבל תרין עננון דמכסין על בת
עינה ימין ושמאל ואינון לקבל שאור וחמצז, ועד דאלין יתבערין מעלמא ביל יראה וביל
ימצא חד מנינו בית ראשון ושני לא יתגלוין ועלמא ואסוטא דענוני עני' דאחשיך לבת
עינה ימין ושמאל, מה יהא אסוטא דלהון מריה דעגלא, והיינו שם ירעה עגל ושם ירבעץ,
שם ירעה עגל דא משיח בן יוסף דאיתמר ביה בכור שורו הדר לו (עי' אד"א) ושם ירבעץ דא
משיח בן דוד חד עבר רומי רבתא חד עבר רומי זעירתא, דמייכאל וגבריאל' לכבלייהו
איינון ובגין דא ח' דאייהו חוטא זעירא תבר לה וייעול ה' באתרהא דבקדמיתא קנה וסוף
קملו, קנה שלטנותא דרומי וסוף לכל מלכין דעתיך קב'ה לתרבאליה, גער חית קנה גער
חיה בישא ח' מן חמץ ואתבר רגילה מן מחמתה דאתмер בה רגילה יורדות מות וכו' ע"ש
ז"ל הגרא"א ביהל אור, דיליה רומי זעירתא, בצל. והוא מלשון דס"א נגד מל' דקדושה ושניהם

הגר"א

לפי שד' מיני עניות יש. א' הוא מי שאינו חסר ממנו הוי"ו נעשית דלייתו לאותה ענייה. ולמה נקרא העני דלייתו הוא והיא עניה.

تلמידי הגר"א

אמיתתן) ופרש מה גורם לזה לחסור לה הלם. עוז"א די אכלו כו' כמש"כ בזוהר דף כ' אל תלם כו'. دائ' כד נהתי ישראל למצרים לא יטעמו נחמא מצראי לא אשתקו בגלות ולא יעיקון לנו מצראי א"ל ר"י והוא גורה אתגור כו' דהא לא אתגור למצרים דוקא. ולהבין דמן'ם אם היינו עבדים למצרים או בשאר ארצות וגם Mai קאמר ולא אשתקו בגלותה דהא ע"כ היה צריכין לגלוות מפני הגורה. ואמנם נודע שכשיצאו מצרים וקבלו התורה פסקה זהמתן והיו ראויים להיות כמלacci מרים כמש"כ אמרתי אלהים אתם ואמנם כשחטו בעגלchorה הזהמה למקוםו ומאז נגزو כל הגלויות כנודע והעגל נעשה ע"י יונס וימברוס בני בלעם הרשע שהיו למצרים ועליהם העגל ר' ואלה היה אדם בעולם שיוכל לעשות כ舍פם כמוותם והם עם כ舍פיהם עשו העגל כמש"כ בזוהר כי תשא וזה גורם לנו מה שהיינו בגלות מצרים ודרבקו בנו הרשעים הללו משא"כ אם היינו מחמת הגורה בשאר ארצות לא נעשה העגל ולא היינו צריכין עוד לשום גלוות. וזהו שmediיק ולא ישתקו בגלותה ר"ל בשאר גלוות. ואפשר שהו שמיים ולא יעיקון לנו מצראי ר' ב' הרשעים הנ"ל. וכל זה גורם מה שאכלו אבותינו למצרים כמש"כ בזוהר הנ"ל וזה"ש בא' די אכלו אבותנא כו'. כל דפנין נודע כי יש ד' עולמות אב"י"ע וכמו שיש ירושלים ובה"מ בעולם הזה כן יש ירושלים ובה"מ בכל עולם וועלם כאז"ל נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיוכנס בירושלים של מטה ור"ל עפ"י פשוטו בה"מ של מטה מכון נגד ירושלים של מעלה ובכל עולם וועלם נקרא ירושלים של מטה נגד עולם של מעלה ממנו ואז"ל נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיוכנס בירושלים של מטה ור"ל כי בירושלים היא היתה שען השמים שכל השפע נשפע בה כמש"כ כי שם צוה ה' את הברכה וכן בכל עולם וועלם המורה

ד' מיני עניות יש. וזה בביורי אגדות ב"ב טז ב, כי ד' ענים הם עני במשמעותו ועוד עני ביסורין, עני מחמת צער, עני בדרך וככלו מקראי יסוריין שנא' יאחזוני ימי עוני, צען, ויענו וכן ענו בכבול רגלו בדרך שני' ענה בדרך לכך לכן נק' דליית שהן ד' מני עני לנו דוד אמר נגד עני ורש הצידקו פלו דל ואביוון וכל עני הוא מן הדעת שהוא ו' [שנחטא] ממנה שהיא ה' נשאהה ד', וזה בא"ג ברכות ית. א' שדיית נקרא עיניהם, עניינו יסוריין כמש' יאחזוני ימי עוני, ועניינו צרות כמש' ועבדום וענו אותם ועניינו דרכ' כמש' ענה בדרך דל ואביוון וכנגדן ד' חשובין במתים והוא נגד הדליית, וכו', ע"כ. נובלתק"ז (מ"ז ע"א) ד' ה' בדוחקה דעתנותא וכו' ר' במו במעיריים שהיו עניים ויצאו בימינא ועל ידי העניות כמש' ואת ערום כו' ו敖בו ר' ואמיר והאי יונה אידי כו' ר' גם כן יונה דעתנותא דבקשה יהיו מזונותי מרורין כוית ומסורין בידך כו' והן העניים והאביונים שמזונותן מסורין ביד בשור ודם ומקשין תמיד ונא אל תצירכנו לידי כו' וכן כל המבול והמעשה דשליחות יונה מתרופש הכל על הגלות והגולה עכ"ל, עיי' בפי' משל' כב' כ"ד, דל הוא מי שהיה עשיר וירד מנכסיו ונעשה דל אך עדין אינו עני וחסר כל.

הגדרה של פמח

קפט

הגר"א

בדרך כחי. והה' הוא עינוי שייעבוד וכמ"ש
ותענה שרי ותברח מפניה. וזהו מה שאמר
כל ד' הנ"ל דהינו כל דכפין הינו עינוי
אני כו'. והג' הוא עינוי דרך כמ"ש ענה

שאי
יבך.

תلمידי הגר"א

שנ��ראת ירושלים היא מקבלת השפע ומשפיע למטה ממנה. וזהו כוונתם שנשבע שלא ישפיע בירושלים של מעלה עד שישפיע למטה. וידוע כי הקב"ה נקרא כל כמש"כ כי כל בשמי הארץ כי הוא המהווה ומשפיע לכל וכן כל מדה המשפיע נקרא כל כידוע וא"כ המדה שהיא מקבלת מעולם של מעלה ממנה נקרא משפיע לעולם שתחתיו ואמן הקב"ה הוא מקור הברכה ואינו צריך שום השפעה ממוקם אחר ובידו ובכחו להשפיע ומתחאה תמיד להשפיע ולהטיב אמן עונתו גromo עד שברחמי רוצה להצטער בצרת ישראל ושלל העולמות ירגעו ב策רם ואינו משפיע כמדתו להטיב ונקרא יש לו ואינו רוצה. משא"כ המדה המשפיע לירושלים של מטה הוא אין לו רוצה כי אינו מקבל מלמעלה ומניין לו להשפיע זה"ש בדרך תפילה יה"ר שכל דכפין ר"ל הקב"ה שנקרא כל ומתחאה להשפיע שיתתי וי יכול ר"ל שישפיע ידוע שהשפעה נקרא אכילה וכל לצורך הם המדות המקובלין ההשפעה ומשפיעים למטה יה"ר שיתתי ויפסח פסח הוא לשון חוס ורחם כי תרגום זבח פסח זבח דחיס (והמבין בין שרצוני לומר כל דכפין כי נודע שהצדיק נקרא כל וידוע שנשבע ה' שלא יכנס בירושלים של מעלה ר"ל אף הני תרין רעין שלא מתחפרשין אינו משפיע הצדיק יותר מקיום עולמות ואמר

וזהו נקרא אביוון. וזה בפי לשחשיר ו. יב. מקיים מעפר דל מאשפות ירים אביוון להושבי עם נדיבים עם נדייב עמו, פי' הדל שאינו כלום, והאביון הוא התאב לכל דבר ואני לו מה שתאב בו, ועי' בפי מהר"א בן הגר"א תהילים מא. ייח. וזה הפרש בין עני לאביוון והוא שהעני הוא מעונה ביסורין מזולתו או בידי שמים או בידי אדם והאביון הוא התאב לכל ואין בידי מאהמה להшиб נפשו ותאותו וזה בכתיב"ק (נדפס באבן שלמה ליקוט) וגו' עוני הן עני וצרות מצד המעשים, ועניו יסורין, ועניו רעון וכו'. ועוד יש עני בדעת שהוא נעלם. וזה בפי משל לי. כ. כפה פרשה לעני כמו שנאמר (ישעה ג. ד) העניים והאביונים מבקשים מים ואני ולשונם ב盜 מא כו' שהן ג"ר כי הלשון הוא לשון למודים וכתיב אני ה' ענים אלה ישראל לא אעזם אפתח על שפויים כו', והעני שיש שני מיני עניים עני לאביוון, [והכל בתורה] אביוון הוא שתאב לכל המחוור עלفتحי בתיה מדרשות ומכתת רגלי ממדינה למדינה ללימוד תורה ואני בוש, ואני היושב בביתו וمبקש תורה, אבל אני הולך מלחמת בשותו וכמ"ש ולא הבישן למד כו', ויריה שלחה לאביוון ידי' בגילוי בפתחה דין אבל גבי עני כפי' בסתימה דין ואעפ"כ כפה פרשה לעני כו', ע"ב. ועי' שם ל. יד. נז"ל בליקוטי הגר"א אות ע' עין לך צפה, והן בגין אופנים או מלחמת עניות שעיניו למקום בלבד, או מלחמת שלות רוח נעלב ואני עולב, או ביראה שחרד אל התורה ומצפה למקום שלא יכשל ביצה"ר, והוא סוד עני ג"כ, וידוע שהקב"ה מודד במדה בכך הנקב"ה מביט אליהם ג"כ כמ"ש ואל זה אביוון כתוב חרד לכטא מהה ועני כולין, עכ"ל].

כמ"ש כי עני לאביוון. תהלים פו. א.
 כמ"ש ענה בדרך חי. תהילים קב, כד.
 כמ"ש ותענה שרי כו'. בראשית טז. ו.

ל' אל
לוטא
להבין
לוטה
תורה
חתאו
ברוס
שפים
ગאלות
עשה
בשאר
מה
רכפין
בה"מ
שלים
עולם
יכנס
שער
ה마다

דר עני
צער
מי לכן
נחסן
כמ"ש
כחין
פלטו
(ד"ה
כמ"ש
ה יධיו
ר ורם
הפרש
אנכסי

תلمידי הגר"א

הא לחייב עניא: כן היא גרסת הפוסקים. ופסקא זו נתקנה לאחר החורבן וכשישבו וראו שאין זה דומה לפסה שאכלו בזמן שבאה מ' קיים התחלilo להתחנן כמו שכח בעל מעשי ה' לפני דברנו. ולפי דרכנו אמרו ראו גודל הרעה שגורם לנו גלות מצרים כמו שנבאר. ואח"כ אמרו בדרכן תפלה כל דכפין וסימנו בנחמה לשנה הבאה ב"ח. הנה נודע שהשכינה נקראת ה' ובזמן גלות מצרים אינו מקבל השפעה מלמעלה ממש"כ צור לדך תשי והשפעה מכונה לחם בדרכן שאלה והקב"ה נקרא א' א' ממש"כ באותיות דר"ע. וזה"ש ה"א שהיה השכינה לחם א' עניא. ר"ל שהוא עניא מן הלחם הבא מן א'. או ר"ל עניא לשון הרמת קול כמו עננו הלויים ר"ל שהוא צועקת ומבקשת תחת לה לחם בית אביה (וזאת תרצה להעמיד על בירור הדברים עיין בת"ז דף א' כן איש נודד ממקוםו רוא דמלה נודד הוא לחם אי"ה וע"ש בפי' כ"מ מה הוא הלחם ואיה נכלל בא' כדיוע שהא' כולל ג"ר ותבין הדברים על

בתורה, ואמרו לנו עיניכם בבריה כו'. והענין, כי הראשונים שנטגלה עונם נתגלה קיצם אחרים [שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם], והטעם, כי הראשונים היו מעשייהם הטובים טമונים ועונותיהם גלוים, כי לבם היה טוב, ואחרוניהם להיפר, ורוחמנא ליבא בעי, כמו שאמרו סנהדרין קו. ב) רבותא לBUYI בשני דרכיו יהודא כו', עיין שם. ואמרו: הראשונים שהיה בהם עבדוה זורה וגileyו עריות ושפיקות דמים אלא שחלו בטחונם בקב"ה, נמצאו כי מעשייהם רע מאר, שכולן ביהרג ואל יעבור, עבריות חמורת שבתורה, ולבם היה טוב מאוד, שמעלת הבטחון על قولם כנ"ל. ואחרונים עוסקו בתורה ובגמלות חסדים ומפני מה חרבה מפני שנאת חםם למדרך שスクלה שנות חן כו', כמו שאמרו (ברכות טג). א) איזה פרשה קטנה כו' ואהבת לרעך, והוא מחוסר הבטחון, שכל הקנאה והשנאה ממנו, ولكن הראשונים הגלי בגי' מלכויות טיסמין טהרה שלהם מבפנים וסימן טומאה שלהם מבחו', ואחרונים בגולות ישמעאל שנמשלה לחירות שהוא בהיפך, והוא פושט טליתו להזראות טיסmani טהרה שלו ושבע חומות בלבו, וכן הוא בגלות הזה, מדרtan של ערבי רב ונעשה לנו שם כנ"ל. וכן סימני טהרה בטלפיו (בראשית קו. ג): צא השדה וצדקה לי ציד בכבוד אב, אבל כי ציד הוא סימן טומאה, ציד וטורף כנ"ל בפיו, שאינו מעלה גרה כו', וזה שאמרו: טובה צפרן של ראשונים, סימן טומאה שלהם, 'מכרישן של אחרונים' והבן. נמצא כי בגולות הזה עשו פושט טליתו, רג' הקו"ף, ואני מניח ברגלו הה"א ליכנס והוא חית קנה. וזה. בודיא סתר לתרעא, פתח הה"א ויש לנו תקווה לנכס בפתח קטן של תליית ה"א, שם הקו"ף מניח זה כנ"ל, ויצר הרע אינו מניח לשוב, והוא חית דחמצ', כנ"ל חית קנה. וזה שאמרו (בזהר שם רבב. א) עיקרן בבי' אותיות אלו חי'ת קו"ף. וזה שאמרו (ברכות יז). א) רבון העולמים גלי' וידוע כו' אלא ששואר שעביסה שהוא היוצר הרע ח' שסותם תליית הה"א כנ"ל, ושבועד מלכויות עשו רג' הקו"ף, לככש מלמטה, יהיו רצון שתסיר מעלינו ונשוב לעשות רצונך בלבך שלם ואז יעשה הה"א 'הנה הנם' (ישעה מא. כז. וכנ"ל בזהר שם).

כי הה"א היא המצאה (והיינו כי ההבדל שבין מילת המצאה למילת חמץ הוא ה"א) **וזיל בפי'** לאגדת רבב"ח על מאמר סבא דבי אתונא בכוורות ח', ד"ה אל' א' חמיין לנו מנא כו', והענין כי ה' מורה על שליטת הקדושה שנעשה ה', כמו שאמרו הרבה פעמים בזהר ובזהר חדש שם, כדין אתפרש מגו מקדשא וערק וכלה נפקא לגביה דר Chimai'a כו' ועיילת באות ה', וכן שם בסוף העמוד עיין שם וכמו שאמרו (בזהר) הא לכם זרע, וקו"ף הוא אותן של ס"א ויתבר רגלה ומתבעיד ה', וכן ח' ייתבר חוטא זעירא ואתבעיד ה' בסוד חמץ מצאה, כמו שבזהר (ורע"מ שם).

זר בזוהר
ב' ב' כל
ה' ויעול
הקדשה
מקדשא
שם, וכמו
עבדיך ה'
מוחימנא
שדומה
מעילי
AMILTA
שזה
שכין ה'
ם. מפני
וכנסו
ה' שאין
אפתח
ל מהט
ותות כמו
ל. וענין
טהרה
מעלה
כל עופ
מחזיק
עבירות
זה כמו
תפקידות
זה והוא
פרסה
אי למה
בודאי
(שמעות
י מעה
ח. א)
ארבעה
חשבון
אחד,
מקטני
סימן
כמו
ענאמול
מא ט.
דרעסל

ובגין דא ח' דאייהו חוטא זעירא תפָר לה, ויעול ה' באתרהא,
דבקדמיתה (ישעה יט) קנה וסוף קמלו, קנה שלטנותא דרומי,
וסוף לכל מלכין, דעתיך קדשא בריך הוא לתברא ליה.

גער חית קנה, גער חיה בישא, ח' מן חמץ, ואתבר רגליה מן
מחמצת, דאתמר בה (משל ה) **רגליה יורדות מות.**

ועוד, גער חית קנה, יתבר רגל קוֹף מן קנה, וישתאר הנה, מיד הנה
אדני אלהי"ם בחזק יבא, ראשן לציון הנה הנם, ולירושלים
מבשר און.

מתוק מدبש

ובגין דא ובשביל זה כדי לבטל את כח הקלייפות, ח' **דאייהו חוטא זעירא תפָר לה** אותן ח' שהיא כען אותן ה', אלא שרגל השמאלית דה' נתחבורה לגגה עם חוט דק ונעשה ח', בשעת הגאולה ישבר הקב"ה את החבור הזה, **ויעול ה' באתרהא** ותכנס ה' במקום ה', דהינו במקום חמץ היה מצה'ה נזוכר בהר, **דבקדמיתה קנה וסוף** קמלו כי בתחוםה קנה וסוף יכרתו, ומפרש קנה שלטנותא דרומי קנה הוא השלטון על עיר רומי דהינו הווען דקליפה, הוא ישבר תחילתה, (**ס"ג למי"ק וסוף, לך כל מלכין**) **דעתי קדשא בריך הוא לתברא** ליה וסוף הוא נגד שאר מלכויות שעתייד הקב"ה לשבר אותם.

וממשיך ואמר מש"כ **גער חית קנה חיית היא כמו אותן ח'**, דהינו **גער חיה בישא** ח' **מן חמץ** גער חיה הרעה שהיא הנוקבא דקליפה **שהיא סוד אותן ח'** של חמץ, וכשיכא משיח **ואתבר רגליה מן מחמצת** תשבר רגליה של מ'חמצית שהיא הנוקבא דקליפה, ר"ל **אותיות מ"ת** שנתוסףו בה על מלה חמץ יתבטלו ממנה, **דאתמר בה** שנאמר בה **רגליך יורדות מות** לפי שהיא הפעלת את המות בעולם, ולעתיד לבא **יבלע** ויבטל הקב"ה את המות מן העולם, אמן.

ועוד אמר לעיל הזהר, פירוש על מש"כ **גער חית** הינו **יתבר רגל קוֹף מן קנה, וישתאר הנה** ישבר הקב"ה את רגל הנק' של "קנה", ותשאר מלה "הנה", וזה מיד יתקיים מש"כ "הנה" שהוא תיקון המלכות, **אדני אלהי"ם** מצד החכמה ובינה, **בחזק יבא** בכח הגבורה תתיקון המלכות, וזה יתקיים מש"כ **ראשן לציון הנה הנם ולירושלים מבשר און** ראשן הוא התפארה שהוא ראשון וקדם לציון שהוא היסוד, ולמלכות שהיא סוד "הנה", וכולם יחד יהיו מזומנים לגאות את ישראל, וגם לירושלים התחתונה יתן הקב"ה מבשר שיבש את גאולה על ידי משיח צדקינו במהרה בימינו אמן. (רמ"ק ומפרשים)

פתח רבי חייא ואמר, (שמות יב יח) **בראשון בארכעה עשר** يوم לח"ש בערב תאכלו מצות, וכתיב (דברים טו ג) **שבועת ימים תאכל עליון מצות ללחם עני,** ללחם עני כתיב, **האי מלה אתערו בה חבריא,** אכל פא חזי, פד הוו ישראל במצרים הוו ברשותא אחרא, פד בעא קדרשא בריך הוא לךרא לון לגביה, יהב לון אחר דלחם עני, ללחם עני, מאן עני, דא דוד מלכאה, דכתיב ביה (תהלים פו א) כי עני ואביוין אני. **והאי ללחם עני אקרי מצה,** נוקבא בלא דכורה מספנותא הווי,atakribi ל גבי מצה בקדמיה, כיון דקריב לון יתר, עיליל לון קדרשא **בריך הוא בדרgin אחראין,** ואתחבר דכורה בנוקבא, וקידין מצה פד

מתוך מדבר

פתח רבי חייא ואמר לפרש מש"כ **בראשון בארכעה עשר** يوم לח"ש בערב תאכלו מצות מכאן לחייב אכילת מצה בלבד ראשון של פסח, וכתיב **שבועת ימים תאכל עליון מצות ללחם עני** מכאן שהמצה נקרהת לחם עוני, ואמר כי ללחם עני כתיב בלבד אותן ו', **האי מלה אתערו בה חבריא** בדבר זה כבר נתעورو החברים (נמק' פקמיס דג קווע"ג), ודרשו לחם עוני, לחם שעוניים עליון דברים הרבה, אבל עתה נפרש בזה האופן, כי פא חזי פד הוו ישראל במצרים הוו ברשותא אחרא בא וראה כשהיו ישראל במצרים היו ברשות הסטרא אחרא, כי הכנסו עצמן תחת יד הקלייפות על ידי שאחזו במעשה גלויל מצרים, פד בעא קדרשא בריך הוא לךרא לון לגביה כשרה הקב"ה לקרב אותם אליו, יהב לון אחר דלחם עני או נתן להם במתנה את המקום של לחם עני, כי עדין לא היו ראויים לוזה, **ושואל ללחם עני,** מאן עני מי הוא העני, אשורת התורה **ומשיב דא דוד מלכאה זו היא השכינה הנתקראת דוד המלך,** ועל שמה קרא דוד המלך התחתון לעצמו עני **דכתיב ביה כי עני ואביוין אני** ובא לرمז על השכינה הנקראת אני **שהיא עניה ואביוינה,** ור"ל הקב"ה הביאם בצל כנפי השכינה אפילו שלא היו ראויים לבך. **והאי ללחם עני אקרי מצה** ולחש עני וזה נקלח מלה וכל מליה צלחות ו', **לרמו שמלכות** כייל עדין גלי ו"ה טהו סוד מות ו', ולו נוקבא בלא דכורה מספנותא הווי כטהוקנה טהיל **קמלות** כייל נבדה נלט טחול טהו ו"ה עניא טימ,atakribi ל גבי מצה בקדמיה תנכית טהיל נתקלו מתילה נכתי מלה, כי נטהמת ממיליס ממון ענקי סקליפת, ננמו מהט **כל כנפי השכינה** נבדה ולו סיינט מקוס שעוני, **ביון דקריב לון** יותר **כיון שבקצ"ה** קלנס יומכ וכלה למדבר סין וככל קבלו מקות מות נמרכה, וכו' מוכנים נקזל **הט** סמליה עי"ז נמקאטו צו"ה, ולו עזיל **לון קדרשא בריך** הוא בדרgin **אחרני השכינה** וגעלה מומס **בקצ"ה** גמלנות ממלות **כל קו"ק דו"ה,** ואתחבר דכורה **בנוקבא** ועי"ז נמחכל ו"ה עס **המלכות** ונעשה יוד ו"ג, וקידין מצה פד **אתחברת**

אתחברת בדכירות אקרי מצוה בתוספת וא"ז, הדא דכתיב (רכרים
לו) כי המצוה הזאת, בגיןיה בקה מצה בקדמיתה, ולבתר מצוה.

עד ההו אזי, שמעו חד קלא דאמר, טופסרא דקטנין, עקיין באורחא, סטו לעילא, לא תחתון בקושטרא דקטרא דלמתה. אמר רבי יוסי, שמע מינה דקדשא בריך הוא בעי לנטרא אורחין, סליקו לעילא, ועallow בחדר טורא בין טפرين פקיפין, אמרו הויל וקדשא בריך הוא בעא באורחא דא, מלחה נחמי, או ניסא אתרחיש לנו, אזי יתבי גבי בקיעי דטפרא, סליק לון חד בר נש, תועהו, אמר רבי יוסי מאן אתה, אמר מאנשי ארקה אנא, אמר ליה ותמן אית בני נשא,

מתוק מדבר

בדכירות אקרי מצוה בתוספת וא"ז ומ"ס כמכמלות נמהלה צ"ה נקלחת מליה נמקפת מות ו' סלומות על ז"ה, הדא הוא דכתיב כי המצוה הזאת המכמלות נמהלה ותמן נקלחת גס מליה, בגיןיה בקה מצה בקדמיתה ולבתר מצוה لكن מהילה כספה נקלחת מלה ומלה"כ מליה. (למי"ק ולמ"ג ומפלס)

עד ההו אזי שמעו חד קלא דאמר עד שהיו הולכים שמעו קויל אחד מן השמים שאמר להם טופסרא (פי' למוט), דקטנין (מלצון קענות) פי' אותו שיש להם דמות יוצרם ומקטניים עצם, עקיין באורחא הולכים בדרך עוקמה, סטו לעילא נטו ופנו לכם בדרך שלמעלה, לא תחתון בקושטרא דקטרא דלמתה ולא תרוו בדרך המלך הקשור למטה, כי יש שם מקփים דרכים שכולים לפוגע בהם, אמר רבי יוסי, שמע מינה דקדשא בריך הוא בעי לנטרא אורחין משמע מזה שהקב"ה רוצה לשמור דרכנו, כי לא ראו שום אדם רק ע"י הקול נשמרו, סליקו לעילא ועallow בחדר טורא בין טפرين פקיפין עלו למעלה ונכנסו בין סלעים הגודלים שבהר כדי להחבא שם, אמרו הויל וקדשא בריך הוא בעא באורחא דא אמרו הויל והקב"ה רוצה שנילך בדרך זו, מלחה נחמי או ניסא אתרחיש לנו בודאי נראה איזה דבר חדש או איזה נס יארע לנו, אזי יתבי גבי בקיעי דטפרא הלכו וישבו אצל הבkusים של סלע אחד, סליק לון חד בר נש עלה אליהם איש אחד מתוק הבקעה של הסלע, כי היה הסלע חלול ויורד עד הארץ הנקראת ארקה, תועהו ותמהו על מה שרואו, אמר רבי יוסי מאן אתה שאל אותו ר' יוסי מי אתה, כי חשב שהוא שד או רוח רעה, אמר מאנשי ארקה אנא אמר אני מאנשי הארץ התהוננה הנקראת ארקה (ספיק לסת מצע תלויות מנוחה נעלם דג לט ע"ג) ויש שם אנשים מתולדות קין, אמר ליה ותמן אית בני נשא שאל אותו ר' יוסי וכי יש

שנאמר (שמות ג, טו) "זה שמי" דוכרא 'לעלם', יזה זכריו' נוק' 'לדור דור'. כמו שכתוב (תהלים קמה, יג) מלכותך מלכות כל עולמים ומלךך בכל דור ודור. וזה שאמר כאן זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר. וההבדל בין עולם לשנה הוא, שהשנה היא בפרט ועולם הוא בכלל, כי עולם הוא דוכרא כלל לשנה הוא נוק' פרט. לכך נאמר: "ימות עולם" "שנות דר ודר" בכרך, כי הנוק' כפולה מהזכור בו, ואין טפה יורדת מלמעלה עד שהתחום עולה טפיים (זהר ח"ג רמז, ב), כי בית קיבול הוא כפול לעולם. ולכן אותן ה"א של נקבה נחלק לשניים, כי לשון ריבוי של נקבות הוא וית', כמו "שנות", והשרש שנה. וכן ימים ושנים הם אחד זכר והשני נקבה, כמו שנאמר (משלי ט, יא) כי ירבו ימיך ושנות חיים ושלום יוסיפו לך, ולא אמר ירבו ימותיך כי ימים זכר ושנים נקבה. ולפי סדר הדורות כך הוא: "זכר ימות עולם" זה משה. "בינו שנות דר ודר" זה יהושע וזקנים אשר הארכו ימים בדור השני. והם שמשא וסירה ניגד עולם וسنة. "שאל אביך" אלו הנבאים כמו שנאמר (מ"ב ב, יב): אבי אבי רכב ישראל. "זקניך" אלו הזקנים שהם קודמים לנביאים, כמו שאמרו (אבות א, א) משה קיבל תורה משמי ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים **זקנים לנביאים.** "ויגדר ויאמרו לך". ההבדל שיש בין הגדרה לאמרה: כי אמרה עיקרת **כלב** כמו שנאמר (בראשית א, ג) "ויאמר אלהים יהיה אור", אמרתי אני בלבבי (קהלת ב, א), כי **כשהלב מבין די** באמרה כללית, ולחכימה ברמיזה. והגדרה עיקרת בפה, והוא בפרטות, כמו דברי אגדות הבאים לפירוש עומק הפסוקים **בפרטות.** וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (ביב ב, א) **חכם עדיף מנביא,** ויש שני מני נבואה: אחד בראיה שני בדבור, כמו שנאמר (ש"א ט, ט) כי לנביא היום יקרה לפנים הראה. **וنبيיא** הוא מלשון ניב שפתים, שאומר על

בא ר' יצחק

צדכו ה' ו' **כפולות לכליין צו'** ו' **הס ו' לידוע שטע'** היקוד ויקוד הכל מהל וכמו **כפולות ונוק'** ה' **כפלי י"ג צ"פ ו'** ו' **ס רצינו ולבן** אותן **ה"א של נקבה נחלה** לשנים. **ל"ל צלולתו ל"ז צ' מותיות**, מטה"כ ו' **דלולה**. והוא מ"ס רצינו ולפי סדר הדורות כך הוא זכר ימות עולם זה משה. סיפה נסילו לנטול נוק' כמ"ס ר' ז' זוקנים **צלאלתו** בינו שנות דור ודור זה יהושע זוקנים **הס צלול דקילה נוק'** כמ"ס ר' ז' זוקנים **צלאלתו** קדול כיו **חותמיס פיי מטה כו'.** שאל אביך אלו הנבאים בו זקנייך אלו זקנים שהם קודמים לנביאים. ר' ז' צניעס צלרגן **דנפק צכלול מטnis מקט'** למו"ג, נגייס מניינה **ליידוע זוקנים** מחייבת כמ"ס ז' זקנ **צניעס** מחייבת. **ו' ס רצינו ההבדל** שיש בין אמרה להגדרה כי אמרה עיקרת בלב בו **הגדרה עיקרת** בפה. ר' ז' **צלה מליה** ס' **צלה** צהינו **למץיו רק** **קדול צכלול** והו **עמו מניינו** מניין פרטוי **צדכו** **צלה מליה** לו צרמו ועיקר **קדול** **צלה** **צלה** **ההומל** גנו צכלול ומקבל מניין **קדול** **למץרו** ושו **מקט'** **דמכמה** **צלה** **קדול** **למי** נקודת קתומה צכלול, מטה"כ **הגדרה** **ס' ז' פלט** **כפרטות** **זומר** ושו **דרגן** **לנגייה** **צלה** **ס' ז' קוד** **הליוכ**, דלען נומן צה **הטיפה** **צכלול** **קדול** **זוד** **ונחימל** **מלילת** **הטיפה** **למנלייס** **מחלקים** ושו **הפלט** **ההומלה** **צלה** **קודה** **נקיות** **מחלקות**. **ו' ס** **ההפלט** **צין** **לוהה** **לנגייה** **לנגייה** **קילג** **לרווחה** **צקה** **קדומו** **לנגייה** **הס** **נקראים** **רוחים** **הס** **רוויס** **בעלמאס** **מה** **צכלו** **לטס** **קדול** **צכלול** **מטה"כ** **נגייס** **הו** **צחי** **מפלטיס** **הס** **קדול** **כפלט** **ולכן** **חכם עדיף מנייניה.**